

დეფლაცია საქართველოში: სად ვეძებოთ ღამნაშავე?!

საქართველოს ეკონომიკაში ბოლო ერთი წლის მანძილზე რთული ვითარება შეიქმნა, რაც ძირითადად გამოწვეული იყო ინფლაციის უარყოფითი მაჩვენებელით, ანუ დეფლაციით. ეროვნული ბანკის განცხადებით, ასეთი მდგომარეობა გაგრძელდება კიდევ რამოდენიმე თვე. დეფლაცია არის იშვიათი მოვლენა, რომელიც არ ექცევა ნორმალური ეკონომიკური ციკლის სტენარში და იგი ეკონომიკის მდგრადობის შერყევის ინდიკატორადაა მიჩნეული.

დეფლაციური პროცესი ვითარდება მაშინ, როდესაც ინფლაცია იწყებს ვარდნას და ჩამოდის 0%-ს ქვემოთ, ანუ ხდება უარყოფითი. დეფლაციის პირობებში იზრდება ფულის მსყიდველობითი უნარი, რაც გამოიხატება სამომხმარებლო ფასების ინდექსის ვარდნაში. თუ ინფლაცია ამცირებს ლარის რეალურ ღირებულებას, დეფლაცია, პირიქით, ზრდის მას, რის შედეგადაც ერთი და იგივე ფულის ოდენობით შესაძლებელი ხდება უფრო მეტი საქონლის შეძენა, ვიდრე ინფლაციის დროს. მიჩნეულია, რომ დეფლაცია ეკონომიკისათვის ბევრად უფრო საშიშია, ვიდრე ინფლაცია, ვინაიდან მასთან ბრძოლის მეთოდები ძალიან მწირია და, ხშირ შემთხვევაში, არაეფექტური.

ლია ელიავა
ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი

დეფლაცია იმის მაჩვენებელია, რომ ეკონომიკა განიცდის ვარდნას, მცირდება პროდუქციის გამოშვება და იზრდება უმუშევრობა.

დეფლაცია მომხმარებელს ზღუდავს ძვირადღირებული საქონლის (საცხოვრისი, ავტომობილები და სხვ.) შეძენაში, ვინაიდან იგი ელოდება მათზე ფასების შემდგომ ვარდნას. ეკონომიკური ხარჯების სამომავლოდ გადადება ხელს უშლის ეკონომიკურ ზრდას და წარმოქმნის დეფლაციურ სპირალს ეკონომიკაში.

დეფლაციის დროს ფასების ვარდნა მომხმარებლისთვის სარფიანია, ვინაიდან, მისი ხარჯები მცირდება, თუმცა ეკონომიკისთვის არასასურველი. დეფლაცია იმის უტყუარი მაჩვენებელია, რომ საწარმოების შემოსავლები მცირდება. გამომდინარე აქედან, მცირდება სახელფასო ფონდი, რასაც თან სდევს დასაქმებულების სამსახურიდან გათავისუფლება და უმუშევრობის დონის ზრდა.

საქართველოში დეფლაცია განპირობებულია რამოდენიმე ფაქტორით, რომელთა შორის მთავარია საქართველოს ეროვნული ბანკისა და მთავრობის მიერ ანტიდეფლაციური პოლიტიკის შეუქმნაველობა. დეფლაციის ძირითადი განმაპირობებელი ფაქტორებია:

- **ეკონომიკაში ფულის მასის შემცირება ინფლაციის ტემპების შემცირების მიზნით.** ამისათვის გამოიყენება ბანკების სავალდებულო რეზერვების ნორმებისა და გადასა-

ხადების ზრდა, ხელფასის გაყინვა, სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯების შემცირება, სახელმწიფო ფასიანი ქაღალეების გაყიდვების მოცულობის ზრდა, ფულის ბრუნვის სიჩქარის შემცირება და სხვ.;

- **მოსახლეობის მიერ ფულის ხარჯვის შემცირება** მისი ღირებულების შემდგომი ზრდის მოლოდინის შედეგად ან მოსახლეობის მიერ ნაღდი ფულის დაგროვებამომავალში ხარჯვის გასანევაად;

დეფლაცია პრობლემებს უქმნის მათ, ვისაც სურთ კრედიტის აღება. მაღალი დეფლაციის პირობებში სესხის რეალური ღირებულება ხდება ძალიან მაღალი, შესაბამისად მცირდება დაფინანსება კაპიტალში, მცირდება უძრავი ქონების შესყიდვები და სხვა სახის ხარჯები, რაც აჩქარებს ეკონომიკურ ვარდნას. მაგრამ კიდევ უფრო მეტ პრობლემას უქმნის დეფლაცია მსესხებლებს, რომლებმაც უკვე აიღეს კრედიტი და დააგროვეს მნიშვნელოვანი ვალეები დეფლაციის დაწყებამდე. სირთულეები იქმნება იმის შედეგად, რომ თუნდაც მოვალეებმა შეძლონ თავიანთი სესხების რეფინანსირება უფრო დაბალი პროცენტით, ფასები მაინც კლებულობს, ხოლო სესხი გადასახდელი აქვთ იმ ფულით, რომლის რეალური ღირებულება იზრდება, თანაც, ხშირ შემთხვევაში, საკმაოდ სწრაფად. ასე, მაგალითად, თუ ფასთა სხვაობა შეადგენს 10%-ს, ეს ნიშნავს, რომ იპოთეკური სესხის ღირებულება გაიზრდება 10%-ით. ვინაიდან, ფასე-

ბის კლებას თან სდევს მოსახლეობის შემოსავლების კლება, იპოთეკაზე გადახდების თანაფარდობა შემოსავლებთან მიმართებაში იზრდება.

სავალო ვალდებულებების რეალური ღირებულების ზრდასთან ერთად დეფლაცია ზრდის იპოთეკარების დეფოლტებს, ანუ იზრდება იპოთეკაზე არგადახდების მოცულობა. ფასების დაბალი დონე რეალურ გამოხატულებაში აძვირებს ნასესხობებს ბიზნესისათვის, რაც აუარესებს მათ ფინანსურ ანგარიშგებებს და ართულებს კრედიტებისადმი ხელმისაწვდომობას.

დეფლაცია ზრდის რეალური საპროცენტო განაკვეთების დონეს, ანუ სხვაობას ნომინალურ საპროცენტო განაკვეთსა და ინფლაციის ტემპს შორის. ფასების ზრდისას რეალური საპროცენტო განაკვეთი ნომინალურზე უფრო დაბალია, ვინაიდან მსესხებელი იხდის ფულს, რომელიც უფრო იაფი ღირს. თუმცა, როდესაც ფასები ვარდება, რეალური საპროცენტო განაკვეთი ნომინალურზე მეტია. ყოველივე ეს ამცირებს საერთო მოთხოვნას და იწვევს ფასების დონის კიდევ უფრო მეტად ვარდნას.

გარდა ამისა, შემოსავლებისა და ფასების ვარდნა ახდენს მოსახლეობასა და ბიზნესზე ფსიქოლოგიურ გავლენას. იქმნება გაურკვევლობა იმის თაობაზე, თუ რამდენად შემცირდება ფასთა დონე და შეძლებს თუ არა მონეტარული ხელისუფლება ამ მოვლენასთან ეფექტურ ბრძოლას. ყოველივე ეს კი ხდება ნდობის დაკარ-

გვის საფუძველი და ეკონომიკური აქტივობის ზრდის შემაფერებელი.

განვითარებული დეფლაციის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი არის საბანკო სექტორის საკრედიტო რესურსებზე მაღალი საპროცენტო განაკვეთები. როდესაც რამდენიმე წლის განმავლობაში კრედიტებზე საპროცენტო განაკვეთები აღემატება წარმოების ზრდის მაჩვენებელს, ეს ქმნის დეფლაციის განვითარების მაღალ ალბათობას, რასაც ფაქტობრივად ადგილი ჰქონდა საქართველოში.

კომერციული ბანკების რენტაბელობა კაპიტალზე (განმედილი სარეზერვო კაპიტალის გაბერილი მონაცემებისგან) 2010-2011 წლებში 4-5-ჯერ აღემატებოდა მთლიანი შიგა პროდუქტის ზრდის ტემპებს. ამას განაპირობებდა როგორც მაღალი საპროცენტო განაკვეთები, ასევე დაკრედიტების მოცულობის ზრდაც. ასე, მაგალითად, კომერციული ბანკების დაკრედიტება თუ 2011 წლის ბოლოსთვის გაიზარდა 26%-ით წლის დასაწყისთან შედარებით, 2012 წელს ანალოგიურმა ზრდამ შეადგინა მხოლოდ 14%. მსგავსი ტენდენციები განვითარდა არასაბანკო დეპოზიტების ზრდის კუთხითაც. მათი ზრდა 2011 და 2012 წელს შესაბამისად შეადგენდა 24 – 13%-ს.

გრძელვადიანი დეფლაციის შემთხვევაში ბანკები ამცირებენ სანარმოებისა და მოსახლეობის დაკრედიტებას. შედეგად, სანარმოები კოტრდებიან, ხელფასები მცირდება, უმუშევრობა იზრდება, საქონელზე მოთხოვნა მკვეთრად მცირდება. ყოველივე ეს კი კრიზისის ახალი ფაზის მომასწავებელია.

თუ დეფლაცია სწრაფად არ იქნა დაძლეული, ისეთი სუსტი ეკონომიკისთვის, როგორცაა საქართველოს ეკონომიკა, დეფლაციური კოლაფსის ალბათობა მაღალია. **დეფლაციური კოლაფსის არის მოზღვავებული დეფლაციის ფონზე ქვეყნის რეალური სექტორის ჩამოშლა უნაღლო ანგარიშსწორებიდან ფულის ამოღების შედეგად.** სანარმოების გაკოტრების პროცესი თავისი ინერციული ბუნების გამო ბევრად ჩამორჩება სავალდებულო ემისიის პრაქტიკულად მყისიერ შეწყვეტას (ე.წ. “ნდობის კრიზისი”) და

1 აქ და შემდგომ გამოყენებულია საქართველოს ეროვნული ბანკის ოფიციალური საჯარო სტატისტიკური მონაცემები. გათვლები გაკეთებულია ავტორის მიერ.

ბრუნვიდან უნაღლო სავალდებულო ფულის გაქრობას (ბანკების გაკოტრება და საბანკო მულტიპლიკატორების გაჩერება). ჩერდება სანარმოები, რომლებსაც აღარ აქვთ ფული და რომლებიც კარგავენ გასაღების ბაზრებს. მიუხედავად წარმოების მოცულობის მკვეთრი შემცირებისა, საწყობები ივსება საქონლით და იქმნება ქარბნარმოების ილუზიური სურათი. **ხელისუფლების რეაქცია, ჩვეულებრივ, გამოიხატება მცდელობაში საბანკო სექტორის “ფულის ემისია” შეცვალოს მასობრივად ცენტრალიზირებული სახელმწიფო ემისიით, რაც წარმოშობს ლიკვიდურობის დიდ კორუფციულ გადანაწილებას, მრეწველობის წარჩენების სტრუქტურულ მოსპობას, საქონლის მიწოდების მკვეთრ შემცირებას და ფულის მასის მკვეთრ ზრდას - ჰიპერინფლაციას. ყოველივე ეს კი იწვევს მიმდინარე საკრედიტო ციკლის შეწყვეტას.**

საქართველოში დეფლაციის განვითარებას საფუძველი ჩაეყარა კერძო კედვე 2011 წელს. 2010 წლის ბოლოს ინფლაციის მაჩვენებელმა მიაღწია 11.2%-ს და განაგრძობდა ზრდას 2011 წლის მასამდე, როდესაც მისმა დონემ 14.3% შეადგინა. ეროვნულმა ბანკმა გამოიყენა მისთვის ადვილად ხელმისაწვდომი და მარტივი ინსტრუმენტი, როგორცაა ინტერვენცია ფინანსურ ბაზარზე და დაიწყო სასწრაფო წესით ლარის ამოღება ეკონომიკიდან საბანკო სექტორის მეშვეობით. თუმცა ძალიან მალე ცხადი გახდა, რომ ინფლაცია მაინც აგრძელებდა საკმაოდ სწრაფ ვარდნას, რაც ეკონომიკური ვარდნის აშკარა მანიშნებელი იყო. დეფლაციის შესაჩერებლად ეროვნულმა ბანკმა ისევ მიმართა ინტერვენციის ნაცად ხერხს და 2011 წლის მარტიდან დაიწყო ეკონომიკისთვის ლარის მიწოდება. პრაქტიკულად, ეროვნული ბანკი ცდილობდა და ახლაც ცდილობს ფულის ბაზის ზრდით მოახდინოს ინფლაციის ხელოვნური პროვოცირება. რა თქმა უნდა, ეს მცდელობა უშედეგო აღმოჩნდა. გატარებული ღონისძიების შედეგი იყო ინფლაციის მაჩვენებლის კლება 2011 წლის ივნისიდან, რომელმაც თავის ღრმულს - 3.3%-ს მიაღწია 2012 წლის მაისში. **პრაქტიკულად მთელი 2012 წელი და 2013 წლის დასაწყისი საქართველოში დეფლაცია მძვინვარებს და თანდათანობით ასუსტებს ეკონომიკას.**

2012 წელს უარყოფითი ინფლაციის ფონზე პრაქტიკულად არ იზრდებოდა უძრავი ქონების ბაზარი, ვერც გაყიდვათა მოცულობით და ვერც ფასების ზრდის მიმართულებით. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ საჯარო რეესტრში დაფიქსირებული უძრავი ქონების ბაზარზე ტრანზაქციების ზრდა განპირობებულია მინის მესაკუთრეების ქონების რეგისტრაციისა და ერთი და იგივე ქონების მრავალჯერადი დაგირავების სტატისტიკის ზრდით. უძრავი ქონების ბაზრის დასუსტების კვალდაკვალ შემცირდა საავტომობილო ბიზნესის ადგილობრივი გაყიდვებიც. **აშკარაა, რომ 2012 წელს ჩამოყალიბდა მომხმარებლის მიერ ძვირადღირებული საქონლის შექმნისგან თავის შეკავების ტენდენცია.**

ამ პროცესებს თან სდევდა სასურსათო საქონელზე ფასების კლება. ქვემოთ მოყვანილი დიაგრამა 1-ში ნათლად ჩანს, თუ როგორ კლებულობს სა-მომხმარებლო ფასები 2011-2013 წლების განმავლობაში (იხ. დიაგრამა 1.).

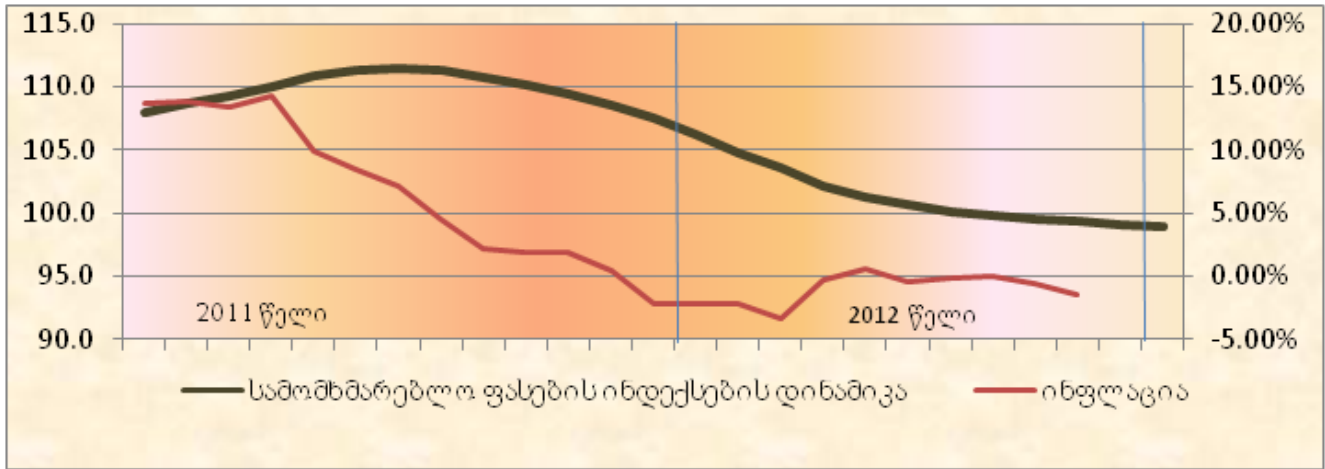
2011 წლის ივლისში სამომხმარებლო ფასების ინდექსმა მიაღწია პიკს - 111.4 ნიშნულს და დღემდე ვარდნის პროცესშია. გაუფასურებამ შეადგინა 12 პროცენტული პუნქტი, რაც დაახლოებით 11%-ს შეადგენს.

საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ ორგანული კანონის თანახმად “ეროვნული ბანკის ძირითადი ამოცანაა ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა”. როგორც ვხედავთ, უკანასკნელი ორი წლის განმავლობაში ეროვნულმა ბანკმა სტაბილურად უზრუნველყო ფასების კლება. ამავ კანონით ეროვნულმა ბანკმა “ხელი უნდა შეუწყოს ქვეყანაში მდგრად ეკონომიკურ ზრდას, თუ ეს შესაძლებელია ისე, რომ საფრთხე არ შეექმნას მისი ძირითადი ამოცანის შესრულებას”. სამწუხაროდ, ვერც ამ ამოცანას სრულყოფილად გაართვა თავი ეროვნულმა ბანკმა და ქვეყანა დეფლაციური პროცესების წინაშე დააყენა.

თანამედროვე მსოფლიო ფინანსურ სისტემაში ფულის მასის 95% წარმოადგენს კრედიტებს (ვალებს). ამიტომაც ფულის ნიშნების (კუპონები, მონეტები) ბეჭდვა ეროვნული ბანკის მიერ ყოველთვის არ ზრდის სა-მომხმარებლო ფასებს, ხოლო მათი ფიზიკური ამოღება - ფასების ვარდნას. როგორც დიაგრამა 2-დან ჩანს, ჩვენს ქვეყანაში პრაქტიკულად არ არსებობს კორელაცია ფულის მასისა და ინფ-

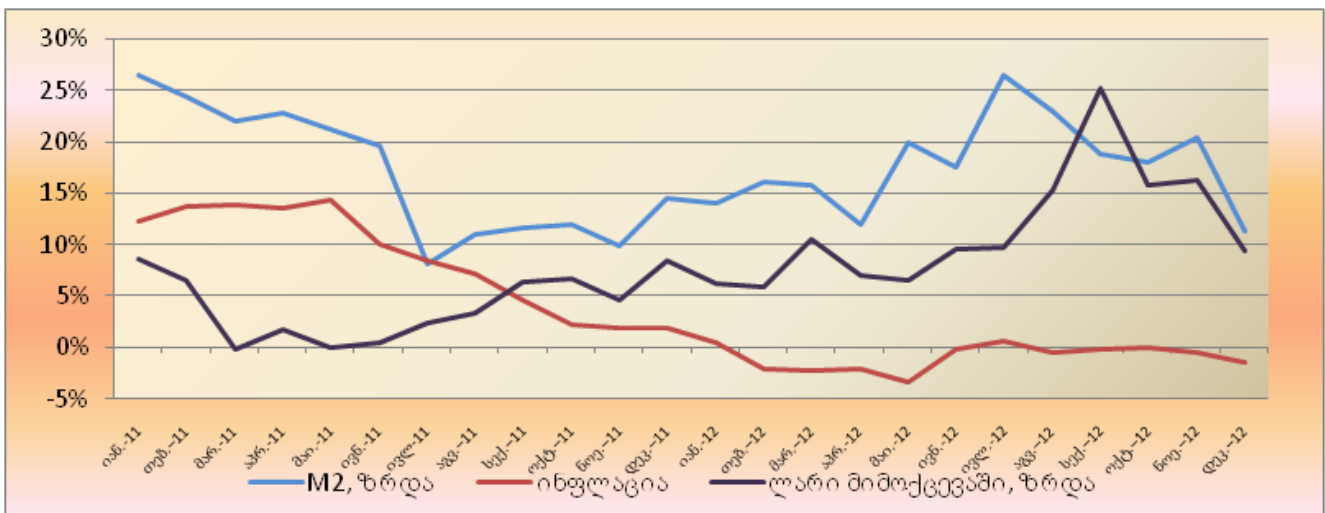
დიაგრამა 1.

სამომხმარებლო ფასების ინდექსებისა და ინფლაციის დინამიკა

დიაგრამა 2.

M2, ინფლაციის და მიმოქცევაში არსებული ლარის მოცულობის დინამიკა (წინა წლის შესაბამის მარჯვენებელთან შედარებით)

ლაციის დონეებს შორის. მიუხედავად იმისა, რომ ეროვნულმა ბანკმა არაერთხელ განაცხადა საქართველოში ინფლაციის არამონეტარული ხასიათის შესახებ, იგი ორიენტირებულია მისი შემცირებისკენ 2011 წელს და ახლაც დეფლაციასთან ბრძოლის მეთოდად შერჩეული აქვს ფულის მასის ზრდის ხერხი, ანუ ინფლაციის პროვოცირების მეთოდი.

ახლა კი შევჩერდეთ იმ შეცდომებზე, რომლებიც ეროვნულმა ბანკმა დაუშვა თავისი "ძირითადი ამოცანის" შესრულებისას.

ინფლაციასთან და ეკონომიკის დოლარიზაციასთან ბრძოლის ფარგლებში ეროვნულმა ბანკმა 2011 წლის სექტემბრიდან მკვეთრად გაზარდა კომერციული ბანკების სარეზერვო ნორმები, ხოლო 2012 წლის ივლისში კი

საგრძნობლად გააფართოვარეზერვების გაანგარიშების ბაზა. აქცენტი იყო გაკეთებული უცხოურ ვალუტაში მოზიდულ სახსრებზე, რომლებზეც გარკვეული გრადაციის გათვალისწინებით დარეზერვების ნორმამ 15% შეადგინა. კომერციული ბანკების რეაქციამაც არ დააყოვნა და 2011 წლიდან მოყოლებული დღემდე დაკრედიტების ზრდა შენედა 25%-დან 13%-მდე. ასეთი კლების მიზეზი, რა თქმა უნდა, არ იყო მარტო საოპერაციო სახსრების შემცირება დარეზერვების ნორმატივების ზრდის შედეგად, მაგრამ ამ ფაქტორმა ითამაშა მნიშვნელოვანი როლი ეკონომიკისთვის კრედიტების მიწოდების შემცირებაში.

დარეზერვების ნორმის ზრდის მიზანი იყო პოზიტიური - ეკონომიკის დოლარიზაციის პრობლემის გადაწყ-

ვეტა თუ არა, შემსუბუქება მაინც. სამწუხაროდ, ამან ვერ გამოიღო მოსალოდნელი შედეგი იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ ისეთ ეკონომიკაში, სადაც დოლარისა და ლარის თანაფარდობა არის 4:1, შეუძლებელია დოლარიზაციის შემცირება. **საქმე იმაშია, რომ ეროვნულ ბანკი ვერ ან არ არეგულირებს ქვეყანაში უცხოური ვალუტის შემოდინებისა და ქვეყნიდან მისი გადინების პროცესს, რომელიც მიმდინარეობს უკონტროლოდ ველური ბაზრის კანონებით. იმის მაგივრად, რომ შემოელო უცხოურ ვალუტის ტრანსსასაზღვრო მოძრაობაზე მკაცრი კონტროლი, ეროვნული ბანკი ცდილობს მის ამოღებას ეკონომიკიდან.**

ვინაიდან კრედიტები უცხოური ვალუტით მეტწილად ემსახურება

ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა

იმპორტს, მათი მიწოდება პირდაპირ აისახა იმპორტის მოცულობის კლებაზე. ასე, მაგალითად, 2011 წლის დასაწყისში იმპორტის 53%-იანი ზრდა 2012 წლის ბოლოსთვის გადაიქცა 9%-იან კლებად. ეს გარემოება არ ჩაითვლებოდა ნეგატიურ მოვლენად იმ შემთხვევაში, თუ იმპორტის კლების პარალელურად გაიზრდებოდა ქვეყნის ექსპორტი, რომელიც არა თუ არ გაიზარდა, არამედ 2011 წლის დასაწყისიდან 40%-იანი ზრდიდან დაიკლო 21%-ით. როგორც ვხედავთ, იმპორტის კლების შედეგად ეკონომიკას შემოაკლდა საქონელი, ხოლო იმპორტის კლება, საქართველოს ეკონომიკური სპეციფიკიდან გამომდინარე, ამკარად მიუთითებს ეკონომიკურ ვარდნაზე.

2009 და 2010 წელს ინფლაციის ზრდის შესაჩერებლად ეროვნული ბანკი ეკონომიკაში ინტენსიურად ამცირებდა ლარის მასას და ზრდიდა დოლარის მასას. გაურკვეველია, რატომ თვლის ეროვნული ბანკი, რომ ლარის მოცულობის შემცირებას შეუძლია ინფლაციის ტემპების მნიშვნელოვანი შენელება მაშინ, როდესაც მისი წვლილი ინფლაციაში მხოლოდ მეოთხედია. დოლარით გაბერილი ეკონომიკა ვერ უძლებს ასეთ წნეხს და 2011 წელს ფული იწყებს ინტენსიურ გაუფასურებას. ამ დროს ეროვნული ბანკის მთელი ძალისხმევა მიიმართება ლარის გაცვლითი კურსის შესანარჩუნებლად. ეროვნული ბანკის ამგვარი

ექსპერიმენტების გამო ეკონომიკა იწყებს სტაგნირებას 2011 წლის მეორე ნახევარში ინფლაციის უკონტროლო ვარდნის სახით. რჩება შთაბეჭდილება, რომ ეროვნული ბანკი ცდილობს ინფლაციის პრობლემის მოგვარებას სავალუტო კურსის კორექტირებით.

ეკონომიკაში ვალუტის გაყიდვის გზით ლარის ინტენსიური მიწოდების პარალელურად ეროვნულ ბანკს იგივე ლარი ამოაქვს ეკონომიკიდან თავისი სადეპოზიტო სერტიფიკატებისა და სახელმწიფო სავალო ვალდებულებების მეშვეობით. ამასთან, ლარის ამოღება ბევრად აღემატება მის მიწოდებას (იხ. ცხრილი 1.). ფაქტობრივად გამოდის, რომ ეროვნული ბანკი ეკონომიკას ართმევს როგორც დოლარს, ასევე ლარს, თანაც ეს უკანასკნელი ბევრად ჭარბობს პირველს. შედეგად, დარჩენილი ფული არ არის საკმარისი სავაჭრო ბრუნვის უზრუნველსაყოფად, რაც ამცირებს ფასების დონეს.

ამ ფონზე არასასურველად გამოიყურება ეკონომიკის მონეტიზაციის დონე. საქართველოში იგი შეადგენს M2-სთვის 14, ხოლო M3-თვის კი - 27 (შესაბამისი მონეტარული აგრეგატის ფარდობა მშპ-სთან). მონეტიზაციის დონე განსაზღვრავს ეკონომიკის ფულით გაჯერების სიდიდეს. ასე, მაგალითად, 2011 წელს იაპონიის მონეტიზაციის დონე (M2) იყო 245, დიდი ბრიტანეთის - 150, ჩინეთისა და ინდოეთის - 160, ევროზონის ქვეყნების

- 100, რუსეთის - 50, ხოლო საქართველოს კი - 14. როგორც საერთაშორისო პრაქტიკა ცხადყოფს, ეკონომიკის ნორმალური ფუნქციონირებისათვის მონეტიზაციის დონე არ უნდა იყოს 40% ნაკლები, ხოლო ძირითად კაპიტალში ინვესტიციების განხორციელებისათვის მისი დონე არ უნდა იყოს 80% ნაკლები.

ბუნებრივია, ისმის კითხვა - თუ ასე საჭიროა ფული ეკონომიკისთვის, რატომ განიცდის საქართველოს ეკონომიკა ფულის ნაკლებობას? პასუხი ცალსახაა - ასე თვლის საჭიროდ საქართველოს ეროვნული ბანკი. უფრო რომ დავაკონკრეტოთ, **ეროვნულ ბანკს გააჩნია შიში იმისა, რომ თუ ეკონომიკას მისცემს განვითარების საშუალებას საჭირო ოდენობის ფულის მიწოდების გზით, იგი ვერ შეძლებს მზარდი ინფლაციის მოთქვას. ამ სახის შიშმა თუ პროცესების მენეჯმენტის სისუსტემ საქართველოს ეროვნული ბანკი გახადა არა მარტო ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებისა და მოსახლეობის ცხოვრების დონის ამაღლების მუხრუჭად, არამედ არაეფექტიანი ანტი-ინფლაციური პოლიტიკის შედეგად ქვეყანა მიიყვანა უარყოფითი ინფლაციის მაჩვენებლამდე და პრაქტიკულად გადაჩეხა იგი დეფლაციურ მორევში, რომლიდანაც ამოსვლა ძალიან, ხაზს ვუსვამ, ძალიან რთული იქნება.**

ცხრილი 1.

ეკონომიკაში ფულის მიწოდებისა და ამოღების მაჩვენებლები

	2009	2010	2011	2012	2013 თებ.
აშშ დოლარით გაჭრობა					
გაყიდვა	116,700,000	331,200,000	80,000,000	65,000,000	
ყიდვა	5,000,000	126,000,000	380,000,000	220,000,000	65,000,000
სახაზინო ვალდებულებები (ლარი)					
გაყიდვა	270,000,000	463,000,000	250,000,000	100,000,000	25,000,000
სახაზინო ობლიგაციები (ლარი)					
გაყიდვა		145,000,000	163,000,000	324,000,000	20,000,000
ეროვნული ბანკის სადეპოზიტო სერტიფიკატები (ლარი)					
გაყიდვა	636,500,000	945,858,000	1,435,000,000	1,600,000,000	240,000,000

ცხრილი 2.

საქართველოს ეროვნული ბანკის ინფლაციის პროგნოზები 2009-2011 წლებში

წელი	წლიური ინფლაცია კვარტალის ბოლოსათვის											
	I კვარტალი (%)			II კვარტალი (%)			III კვარტალი			IV კვარტალი		
	ფაქტ.	პროგნ.	გადახრა	ფაქტ.	პროგნ.	გადახრა	ფაქტ.	პროგნ.	გადახრა	ფაქტ.	პროგნ.	გადახრა
2009	1.6	4.3	168.8	2.3	1.6 3.8	-30.4 65.2	0.4	0.8 1.4	100 250	3.0	4 4.5	33.3 50
2010	5.8	5.5 4.5	-5.2 -22.4	3.7	1.5	-59.5	9.8	8.9	-9.2	11.2	8.8 10.6	-21.4 -5.4
2011	13.9	7-8 9.8	-49.6- (-42.5) -29.5	10.8	8.4 13-14	-22.2 20.4-29.6	4.6	-	-	2.0	7 7.5 5.6 3.5	250 275 180 75
2012	-2.2	0.3	113.6	-	3.6	-	-	-	-	-	6	-

ბუნებრივია, ჩნდება კითხვა: რა პრინციპებზე დაყრდნობით ახორციელებს ეროვნული ბანკი დეკლარირებულ ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკას. ყველა ქვეყანაში ფულად-საკრედიტო, იგივე მონეტარული, პოლიტიკის მიზანს წარმოადგენს მიმოქცევაში არსებული ფულის რაოდენობის რეგულირების მეშვეობით ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა, მოსახლეობის სრული დასაქმება და წარმოების რეალური მოცულობის ზრდა. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მონეტარული პოლიტიკა ზემოქმედებს ისეთ მაკროეკონომიკურ მაჩვენებლებზე, როგორცაა ინფლაცია, უმუშევრობა და ეკონომიკური ზრდა.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, საქართველოს ეროვნული ბანკის საქმიანობის ძირითადი ამოცანაა ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა, ანუ ინფლაციასთან ბრძოლა. ამასთანავე, ისეთი ამოცანები, როგორცაა საფინანსო სისტემის სტაბილურობა და გამჭვირვალობა, ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობა კი არაპრიორიტეტულადაა მიჩნეული. მთავარია, ამ “წვრილმანმა” პრობლემებმა ხელი არ შეუშალოს მთავარი ამოცანის - ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფას.

იმისათვის, რომ შევაფასოთ ეროვნული ბანკის ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა, რომლის მთავარი ამოცანაცაა ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა, აუცილებელია გაანალიზდეს ეროვნული ბანკის მიერ შედგენილი და საქართველოს პარლამენტის მიერ 2011 წლის დეკემბერში დამტკიცებული “2012-2014 წლების ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები”. ეს დოკუმენტი იმდენად მცირე მოცულობისაა, რომ მისი აქ მოყვანა

შესაძლებელიცაა და საინტერესოც.

“საქართველოს პარლამენტის დადგენილება 2012-2014 წლების ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების შესახებ. საქართველოს პარლამენტი ადგენს:

განისაზღვროს საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ წარმოდგენილი 2012-2014 წლების ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები:

1. 2012-2014 წლებისათვის ინფლაციის მიზნობრივი მაჩვენებელი შეადგენს 6 პროცენტს.

2. საშუალოვადიან პერიოდში ინფლაციის მიზნობრივი მაჩვენებლის შენარჩუნების მიზნით საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ 2012-2014 წლების განმავლობაში ძირითადად გამოყენებული იქნება მონეტარული პოლიტიკის შემდეგი ინსტრუმენტები: რეფინანსირების სესხები, სადეპოზიტო სერტიფიკატები, ოპერაციები მთავრობის ფასიანი ქაღალდებით, სავალუტო ინტერვენციები, მუდმივმოქმედი ინსტრუმენტები, მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნები და სხვა ინსტრუმენტები.

3. 2012-2014 წლების განმავლობაში სამომხმარებლო ფასების მოსალოდნელ დინამიკაზე მოქმედი რისკები ძირითადად არის ნავთობსა და საკვებზე მსოფლიო ფასების ცვლილება, გეოპოლიტიკური რისკების ცვლილება, რეგულირებადი ფასების ცვლილება, ინფლაციის იმპორტი ძირითადი სავაჭრო პარტნიორი ქვეყნებიდან და სხვა. ეროვნული ბანკის მონეტარული პოლიტიკა არ მოახდენს რეაგირებას გარეგანი ფაქტორების შედეგად ინფლაციის მიზნობრივი მაჩვენებლიდან დროებით გადახრისას, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც

გადახრა იმდენად ძლიერია, რომ გავლენას ახდენს ინფლაციაზე მოქმედ ფუნდამენტურ ფაქტორებზე (ინფლაციის მოლოდინი, მშპ-ს პოტენციური დონიდან გადახრა).”

ანალოგიური შინაარსისაა 2010 წელს დამტკიცებული 2011-2013 წლების ძირითადი მიმართულებები, 2009 წელს დამტკიცებული 2010-2012 წლების ძირითადი მიმართულებები, 2008 წელს დამტკიცებული 2009 წლის ძირითადი მიმართულებები. პრაქტიკულად, უკანასკნელი 5 წლის განმავლობაში და სამომავლოდ 2015 წლამდე, ანუ 8 წლის განმავლობაში ეროვნული ბანკი ერთი და იგივე უსახურ და არაფრისმთქმელ ტექსტს წარადგენს პარლამენტში დასამტკიცებლად.

უნდა აღინიშნოს, რომ ფართო საზოგადოებისთვის უცნობია, აქვს თუ არა ეროვნულ ბანკს შემუშავებული ის ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკა, რომლის ძირითად მიმართულებებს წარუდგენს იგი საქართველოს პარლამენტს დასამტკიცებლად. რჩება შთაბეჭდილება, რომ ეს რამდენიმე აბზაცი არის ქვეყნის ეკონომიკის მართვის პრინციპების ერთადერთი დოკუმენტი. ეს პრინციპები კი, როგორც ჩანს დოკუმენტიდან, არის პოლიტიკის განხორციელების ინსტრუმენტების ჩამონათვალი, ფაქტობრივად უარის თქმა ინფლაციის რეგულირებაზე და იმედროულად ინფლაციის 6% სასურველი დონის დეკლარირება. ამასთან, რა გაანგარიშებებისა და მოსაზრებების საფუძველზე ეროვნულმა ბანკმა მიიჩნია ინფლაციის 6%-იანი დონე ოპტიმალურად ასევე უცნობია ფართო საზოგადოებისთვის.

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)